

Karel Šíp

Bavič

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Karel Šíp
Bavič – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Karel Šíp

BAVIČ

Vážený čtenáři

Jsou v podstatě dvě možnosti. Buď držíš knihu s tímto názvem v ruce poprvé a v tom případě dovol, abych ti nejprve pogrataloval. Skvělá volba. Nebudeš litovat, o tom jsem přesvědčen. Navíc přece víš, do čeho jdeš. Autobiografie jednoho baviče. To přece slibuje hromadu srandy, protože co jiného mohl asi tak zažít ve svém životě člověk, jehož pracovní náplní je bavit. No, jenom abys nebyl v tomto směru překvapený. Pokud se začteš – a já věřím, že ano –, sám dojdeš k poznání, že moje cestičky životem byly často klikaté, a dokonce byly chvíle, kdy se humoru jaksi nedostávalo. Nicméně všechno, co je tu zaznamenáno, je pravda. Někde možná pravda trochu přibarvená, ale jenom proto, aby se to lépe četlo.

A pak je tady druhá možnost. Knihu jsi už v ruce držel, v lepším případě ji dokonce i přečetl. Ano. Toto je nové vydání (odborně se tomu říká reedice) stejné autobiografie, která vyšla před lety. To není nic nového, běžně vycházejí knihy tohoto typu znovu a znovu z mnoha důvodů. Jednak proto, že je předešlé vydání vyprodané. Jednak proto, že tehdy to mohlo některým čtenářům uniknout, pak to sháněli, avšak marně. A teď pozor. Bylo by hloupé, předložit dneska čtenářům jedno a to samé. Co už vyšlo, co už četl, akorát na to zapomněl a teď se dožaduje v knihkupectví vrácení peněz. Vydání, které, vážený čtenáři, držíš v ruce, totiž není zcela totožné s tím předešlým. Ne že bych svůj životopis jakkoliv upravoval, nebo snad dokonce cenzuroval. Ne. Jen jsem si dodatečně vybavil určité momenty, které jsem tehdy pominul. Netajil, pominul, v tom je rozdíl. A tak je tohle nové vydání o ty dodatečné vzpomínky obohaceno. Najdeš tu například, jak jsem prožíval revoluční letopočty 1968 či 1989 nebo proč nemám rád diskotéky. Když si k tomu připočteš, že toto vydání je na rozdíl od předešlého obohaceno o nápadité karikatury Jiřího Slívy, zjistíš, že je to vlastně úplně nová knížka. Tolik jsem považoval za nutné sdělit úvodem a teď si přečti to původní slovo úvodem.

Slovo úvodem

Někdy kolem roku 2000 jsem se pokusil o autobiografické zpracování toho, co jsem si ze svého dosavadního života pamatoval a co jsem považoval za důležité. Co by zvědavému čtenáři nejen osvětlilo temná zákoutí mého dosavadního života, ale zároveň by ho to případně i pobavilo. Celé jsem to shrnul do knížky s názvem *Skopičiny mého života*. Nyní jsem byl požádán o stejnou věc. Na mou námitku, že epizody z mého života už v knižní podobě existují, mi bylo sděleno, že přece od té doby kapitol v mém životě přibýlo, a ty v té autobiografii logicky nejsou. Zároveň je tu možnost, že se s přibývajícými léty mohl můj pohled na dosavadní život poněkud změnit. Stejný zážitek se mi může jevit jinak, i hodnotící kritéria sebe sama mohla s věkem prodělat určité změny. A je tu ještě jedna věc. Je přece známo, že k stáru se člověku vybavují vzpomínky, které do té doby zůstávaly zasuté kdesi v mozgovém suterénu. Odsouzené k trvalému zapomnění. Jenomže je přece všeobecně známo, že starší mozek ty zasuté sám od sebe vyplavuje, aniž by o to byl požádán, bez jakéhokoliv impulsu, člověk se nemusí mučit vzpomínáním a najednou něco vyplave. Jako kus bahna, který se sám od sebe uvolní ze dna rybníka a vyplave na hladinu. A tohle u mě už propuklo. Najednou zničehonic vyplave vzpomínka například na mé šesté narozeniny, jak dostávám svoje první kolo, jak na něj usedám v Liberecké ulici v Teplicích, kde jsme bydleli, která se svažuje od Malého nádraží až dolů k našemu šedivému činžáku, jak já sám, že jedu sám a bez pomoci, tatínek běží vedle mě a já najednou hystericky křičím, že mě nenápadně vzadu drží za sedlo, abych nespádl, ať mě pustí, že už umím jezdit sám, tatínek se směje a říká, že mě přece nedrží, že jedu sám, že jsem šikovnej, poprvé na kole, a hned jedu sám, já ale vím, že mě drží, a protestuju, že takhle tedy ne, a chci zastavit, jenže neumím ještě brzdit, ale přesto zpomaluju, až zastavím úplně, tatínek mě chválí, prvně na kole, a už

.....

umíš i zastavit, je udýchaný a ruku má otačenou od sedla, které do té doby zezadu nenápadně křečovitě držel, a já brečel, že mně zkazil první jízdu na kole, kterou bych zvládl určitě i bez jeho pomoci. Tak tohle se vyplavilo ze dna rybníka. Ale že jsem měl včera cestou domů koupit máslo a chleba, to zůstalo přilepené na dně.

A tak jsem pod zorným úhlem těchto skutečností přistoupil k tématu znovu.

Bavič

Rád bych uvedl ve známost, že slovo bavič, které v našem šoubyznysu zdomácnělo, vzkličilo v mé hlavě. Říkám to i s vědomím, že tenhle výraz má mnoho odpůrců i mezi baviči, což dost dobře nechápu. Když někdo taví železo, tak je tavič, kdo kalí, je kalič. Jsou případy, kdy kalí i bavič. Kdo tráví, je travič, když tráví ženská, je to travička, často i zelená. No a když někdo baví lidi, tak je snad bavič, ne? Víím, že někteří mí kolegové si dokonce nepřejí být takto označováni a trvají na slově komik, humorista, cokoliv, jen ne bavič. Připadá jim to spíš jako nadávka. Že by je to ušpinilo. Novinář tohle slovo používá, jakmile chce zdůraznit pokleslost zábavného žánru a jmenovaného tím slovem hodit někam do umělecké žumpy. Tenhle názor samozřejmě nesdílím. Nejen proto, že se považuju za baviče, ale zkrátka i proto, že víím, jak nelehké je kolikrát diváka pobavit, o což se pokouší mnoho bavičů, kteří si však nepřejí být za baviče považováni.

Ještě v časech, kdy jsme s Jardou Uhlířem dělali svoje Hitšarády, ve chvíli, kdy nás opustilo prvotní nadšení z práce a dostavila se fáze, kterou bych přirovnal k profesnímu dospívání, začali jsme se zajímat o své honoráře. Tahle ekonomická puberta nás přivedla ke zjištění, že možná nejsme za své výkony spravedlivě hodnoceni. Finančně hodnoceni. Na poradách kladně, to ano, ale finančně... nic moc. Jelikož jsem byl v našem tandemu pasován na organizačního šéfa, vzal jsem si za své prošetřit, zdali bychom nemohli být placeni lépe. S tím Jarda vehementně souhlasil. Sám se v tom sice nijak neangažoval, věděl, že ať dosáhnu čehokoliv, vždycky budeme honorováni stejně, že si nebudu zařizovat vyšší honorář jen pro sebe, ale automaticky pro nás oba, a taky tomu tak vždycky bylo. Navíc jsem byl sice výkonným umělcem, avšak bývalým produkčním, takže jsem se i trochu vyznal. Mí bývalí kolegové z produkce mi nyní vystavovali smlouvy coby umělci (příznávám, to mi fakt dělalo dobře, já to psaní smluv teh-

dy nenáviděl a najednou je jenom podepisuju na tečkovaném řádku, pod kterým bylo napsáno „podpis umělce“). I zjistil jsem, kde je zapanej pes. Tehdejší sazebník hereckých honorářů byla poměrně tlustá bichle, která přesně určovala, kdo a jak má být za co placen, když vystupuje v televizi. Když přišel do studia na besedu třeba úderník z nějaké Brigády socialistické práce, byl placen podle stejného metru jako my. Mně se však zdála naše činnost poněkud odlišná, hodna lepšího ocenění, dokonce i údernější než činnost úderníka. Jenomže produkční nás platit lépe nemohli, nebyli jsme herci, i když často vlastně ano. Co s tím? To je těžký, pravil mi bývalý kolega. Ve scénáři je napsáno, co říká Šíp, pak co mu odpoví Uhlří. Pod svými civilními jmény nemáte nárok na víc než třeba host z ČKD. To všechno je publicistika, vy dva tím pádem taky. Ale my se přece dopouštíme hraných skečů, předem napsaných a naučených dialogů, to je publicistika? Jo. Podle sazebníku jo. Nechtěl jsem to tak nechat.

Usedl jsem k psacímu stroji, abych včas odevzdal další scénář Hitšarády, a přemýšlel. Užůž jsem skoro mechanicky vytůkal:

Šíp: Dobrý večer, vážení diváci, vítejte u dalšího vydání Hitšarády.

Uhlří: Vítězem minulého kola se podle vašeho hlasování stala písnička...

A už bych jel.

Já z toho ta naše jména musím přece dostat. Abychom nebyli publicistika.

Aby produkční mohl napsat do kolonky „druh výkonu“ slovo role. Role někoho. Jasně, my musíme někoho hrát. Ale koho, když tam jsme pak stejně za sebe? To byl klíčový moment. I vytůkal jsem na stroji.

1. bavič: Dobrý večer, vážení diváci...

2. bavič: Vítězem minulého kola...

A bylo. Nemohl jsem se dočkat, až scénář odevzdám s upozorněním, že tentokrát je náš výkon nikoliv publicistický, ale herecký. Aha, a co v tom hrajete? Hrajeme baviče. Protože chceme bavit lidi. Svými dialogy mezi písničkama. Tak jsme baviči. Produkční to přelítl očima a sáhnul po hereckém sazebníku. Vypadli jsme mu v tom okamžiku z publicistiky a spadli mezi herce.

Herecký sazebník měl 5 kategorií, od nejnižší po nejvyšší. S uvedením konkrétních jmen herců, kterým přísluší jaká třída, v každé třídě bylo určité finanční rozpětí, kolik může herec podle rozsahu ztvárňované role dostat, tedy minimum a maximum, kolik doopravdy, to už určovali produkční pracovníci. Tehdy byli v té nejvyšší, 5. kategorii, snad jen národní umělci. Naše jména v sazebníku samozřejmě chyběla, platilo pravidlo, že kdokoliv nový se dopustil v televizi hereckého výkonu, automaticky mu byla přiznána nejnižší třída, tedy jednička. I ta však byla finančně o stupínek výš než publicistické vystoupení.

A tak slovo bavič trvale zakotvilo v mých scénářích, ale především ve smlouvách, kde stálo pokaždé v kolonce „druh výkonu“: herecký výkon role 1. baviče, u Jardy to byl 2. bavič. Nešlo o to, že první byl něco víc, to byla jen technická věc, to věděl i Jarda, já jen většinou, ani nevím proč, naše pořady vždycky začínal nějakou tou úvodní větou a Jarda vždycky vzápětí replikoval. Samozřejmě, mohla mě tehdy napadnout spousta jiných výrazů, mohl jsem tam uvést třeba role průvodců, mohli jsme si dát jména, jakákoliv, Jára a Kája třeba nebo První hitšarádník, Druhý hitšarádník, na tom vůbec nezáleželo, v pořadu samotném jsme se stejně nijak neoslovovali ani slovo bavič jsme nikdy nepoužili. Byla to čistě administrativní věc, která neřešila nic jiného, než abychom dostávali lepší prachy. Tak jsem si vymyslel slovo bavič. Došel jsem k tomu nejspíš nějakou dedukcí, že vlastně nechceme víc a nemáme větší ambice než bavit lidi, a tak mi tenkrát slovo bavič vytanulo na mysli a nepřišlo mi ani nijak nepatřičné. Za své dítě ho považuji dodnes. Nemohl jsem samozřejmě tušit, že z anonymity našich hereckých smluv a scénářů se nějakým způsobem proklube na veřejnost a stane se běžně užívaným výrazem. No a když jsme se tehdy přes ty baviče sami vpašovali mezi herce, bylo zajímavé, jak nám za chvíli začalo být těsno v té nejnižší 1. kategorii a chtěli jít vejš, to už jsme pocítovali jakousi dávku popularity a hodlali to proměnit v lepší honorář.

Jenže tehdy se o přeřazení do vyšší třídy muselo poníženě žádat, a když těch žádostí bylo víc, sešla se jakási umělecká rada a žádosti posuzovala. Buď vyhověla, nebo ne. Místo aby vedení televize samo došlo k tomu, že ten či onen by si zasloužil vyšší třídu, ponechali to tehdejší televizní vládcí na umělcích, ať sami žádají vrchnost o zlepše-

V písničke Dráty pletací jsem si zahrál školníka

ní svých honorářů. Po některých hercích se při té příležitosti možná začaly požadovat určité úlitby... Hmm, chceš do vyšší honorářové kategorie? A víš, že teď se bude inscenovat hra *Kremelský orloj*? Co kdyby sis tam zahrál, soudruhu, Lenina? Víím z doslechu, že tahle forma vydírání herců existovala, vydírat však tímhle baviče pochopitelně nešlo. Pustit nás dva v nějaké inscenaci do blízkosti Vladimíra Iljiče by bylo riskantní i pro samotného Lenina, pokud si měl zachovat důstojnou tvář. Ale vzpomínám si, že právě ve zmíněném Kremelském orloji si zahrál malou roli jakéhosi ruského muzika dokonce Vladimír Menšík. A myslím, že snad dokonce vzápětí mu dali národního umělce. Jemu to však z hereckého kumštu ani nebetyčné popularity u diváků nijak neubralo, naopak, kvůli němu jsem tehdy inscenaci viděl a mám dojem, že jeho ruský mužik byl věrohodnější než samotnej Lenin v podání angažovaného, avšak mizerného herce Václava Švorce, jinak bratra známější Jiřiny Švorcové. Po čase jsem tuto poníženou žádost za nás za oba skutečně napsal a poskočili jsme do dvojky i bez Lenina. Proto se vztyčenou hlavou znovu opakuji, že se považuji za baviče se vším, co k tomuto slovu dneska patří. Nejen proto, že se hlásím k jeho autorství z výše uvedených pohnutek. Já se opravdu snažím diváky bavit, o víc mi nejde. Vyvolat divákův smích je něco, co nelze učit na uměleckých školách. Na to nejsou žádné recepty. Jak toho dosáhnout, totiž nikdo neví. Do poslední chvíle se to neví. Něco si člověk usmyslí, jde s tím před lidi či před kamery a čeká. Smích se buď dostaví, v horším případě nedostaví. Někdy je to jen otázka slovosledu. I takové případy jsem už řešil. Stačí prohodit pořadí slov a zafunguje to. A to je potom nádhera. Ale pustit se do analýzy humoru, rozepsat se o vzácných okamžicích, kdy se podaří diváky rozesmát, na to si v tuhle chvíli netroufám. To by si zasloužilo snad i samostatnou knížku. Možná někdy přistě. Zatím pouze konstatuji, že mi dělá radost smích. Že se i nadále snažím smích vyvolávat a bavit lidi. Koneckonců, vždyť jsem jenom obyčejnej bavič.

Teplice

Víte, dneska je genetika na vysoké úrovni. Mnohem vyšší než v dobách mého dětství, kdy žádná genetika nebyla. Tedy, vona byla, ale nevědělo se o ní. O dědičnosti se mluvilo i tehdy, ale o genech ani

slovo. Jenom... To má po tatínkovi, ten je celá máma, to se říkalo... Ale nikdo neřekl: Tohle komediantství má v genech. Tím chci říct, že díky genům nejspíš dělám to, co dělám. Od malička jsem se pohyboval mezi divadlem a školou. Nikdy nezapomenu na svoje první vystoupení na divadelních prknech. Stalo se tak v Teplicích, kde jsme bydleli. A tam také došlo k mému osudovému setkání s divadelními prkny. Teplické divadlo dávalo jakousi hru o husitech, jmenovala se *Práčata*. Nevím, kdo to napsal, Tyl to asi nebyl, to bych věděl. O Tylovi jsem toho už tehdy věděl dost, až jsem z toho byl mírně otlýl. (Pardon, ale pokleslé frky mi tu budou občas prosakovat.) Moje první divadelní role byla v *Práčatech*. Děti, které sice nevedou žádnou válku s křižákama, ale jsou schované někde v závětrí, a když naši (tedy husiti) prohrávají, odněkud se vyříťej s obyčejnejma prakama – odtud *Práčata* – a začnou střílet šutry na křižáky, a ti v panice utíkají. O tom byla hra *Práčata*. Práčat bylo zapotřebí hodně, v bitvách i v divadle, byla tam i spousta mluvených rolí, bylo mi asi osm let, mluvenou roli jsem nedostal a upřímně řečeno, nevzpomínám si, že jsem o to tehdy nějak stál. Tatínek věděl, že se hraje hra plná dětí, tak mě tam dodal. Klasický kompars. Skryt v davu s jedinou povinností – přijít s ostatními a pak odejít s ostatními. Samozřejmě setrvat na jevišti dle režijních pokynů, tedy hlavně nevybočovat z davu. Chovat se jako husitské dítě, tedy zločinecky, protože zabít křižáka kamenem z praku bylo jedinou ctižádostí těchto dětí. Hra měla mít výchovný charakter, hrávala se především v dopoledních časech, jelikož byla určena pro školy. A já byl už taky školák. Nemohl jsem dospat, když jsem se dověděl, že naše škola jde na *Práčata*. Den předtím jsem oznámil třídnímu učiteli, že bohužel jít se školou do divadla nemůžu. Proč? Divil se. Protože já už tam budu, protože v tý hře, pane učiteli, tak v tý hře já hraju. A že tam musím být brzo, kvůli líčení, kostýmnímu převleku a tak dále. Dělal jsem na učitele chytrýho a používal divadelní hantýrku, kterou jsem měl odposlouchanou od tatínka. Že před představením je krátká oprašovačka, musím do vlásenkárny pro paruku, no zkrátka pan Důležitéj. Tím jsem byl omluven z povinné návštěvy kulturního zařízení, neboť jsem byl jeho součástí. Zároveň přede mnou byla první šance ukázat spolužákům, hlavně však spo-

lužačkám, s kým mají tu čest. Kdo sedí tiše ve třetí lavici a jeví se nenápadně. Herec. Představení se rozběhlo a přišla scéna, kdy jsem se vrhl na jeviště s ostatními dětmi herců v otrhané košili a prakem v ruce. Plné jeviště práčat. Někdo tam sice něco říkal, to by se děj jinak moc nepohnul, ale já to na starost neměl. Já byl v davu. Jan Žižka možná v tu chvíli vysvětloval práčatům, kam tím prakem na křížáka mířit, jenže to já nesledoval. Pátral jsem očima v hledišti, kde sedí naše třída. Popostrkoval jsem se z davu víc dopředu, abych byl vidět a sám v té tmě lépe viděl. A pak jsem je našel a začal jim mávat. Upozorňovat na sebe. Opětovali moje pozdravy. Volali na mě, bez ohledu na závažná rozhodnutí přítomného jednookého vojevůdce: Čau, Karle, přijď si odpoledne zakopat... na ten plácek u mlíkárně... Jasně, jenom to tady skončí, skočím si domu pro kecky a jsem tam... Hele, Pepiku, fakt nevím, jak to tu může dlouho trvat, je to eště tak na hodinu a půl... Teda snažil jsem se šeptat, ale seděli daleko. Ostatním divákům z jiných škol, kteří mě neznali, se můj výstup docela líbil. Tak nějak se jim ta hra zdála srozumitelnější, když věděli, že malý bojovník za práva husitů si po válce chodí zakopat k mlíkárně. Po představení kontaktoval mého tatínka režisér té hry a oznámil, že jsem svým nepřístojným chováním oslabil dramatické vyznění díla, a s mým herectvím na prknech teplického divadla byl konec. Osud to však zařídil jinak a já celé své dětství stejně prožil nakonec v divadle.

Ostrava

Když mi bylo asi deset let, tatínek povýšil. Z oblastního teplického divadla obdržel nabídku do divadla státního. Dneska to zní podivně, ale pro herce to asi byl solidní služební postup a nejspíš i lepší platové podmínky. To je jako třeba ve fotbale... trenéři si vyhlídnou talent v nižší soutěži a on jde za lepším. Takhle šel tatínek do 1. herecké ligy, operetní extraligou už bylo jen divadlo karlínské. Tak jsme se stěhovali do Ostravy. Nebylo pro mě lehké loučit se s kamarády v Teplicích, zároveň – a to si pamatuju – jsem byl dychtiv, co nového mě čeká v jiném městě, větším městě, když maj větší, a dokonce státní divadlo. Stěhování nábytku organizoval tatínek sólově, my s maminkou jsme cestovali do nového bydliště vlakem. Oknem jsem pořád vyhlížel, kdy

Na školní besídce jsem si nacvičil hru o zbojníkovi Ondrášovi

Tatínek zamlada

už se objeví na obzoru mé budoucí bydliště, neznámá Ostrava. Nikdy předtím jsem tam totiž nebyl. Cesta hezky ubíhala... Česká Třebová... Zábřeh... Olomouc... kolem hezká krajina, liboval jsem si, Teplice v padesátých letech nevypadaly vábně, ač to byly lázně. O Ostravě jsem do té doby jen četl v čítance, že to je hornické město a Klement Gottwald ho překřtil na ocelové srdce republiky, protože tam byly hutě. Nabyl jsem přesvědčení, že jdu do lepšího. Podezření jsem začal mít až někde kolem Hranic na Moravě... ve Studénce už jsem chtěl vystoupit a jet zpátky do Teplic. Kraj za okny rychlíku začal totiž tak nějak podivně šednout... Blížili jsme se k Ostravě. Stáhl jsem okénko v uličce rychlíkového vagonu, abych viděl panorama města na vlastní oči. Maminka mi vyčistila oči od sazí, když jsem neprozřetelně vystrčil hlavu z okna a užasle hleděl na záhadné obrysy města. Města, nad kterým se tyčila věž jedné radnice, dvou kostelů a nejmíň deseti těžních věží. Tehdy jsem ovšem nevěděl, co je to těžní věž, předpokládal jsem, že jde spíš o nějaké velké poutové atrakce pro děti, a několik vteřin jsem se do Ostravy snad i těšil. V domnění, že Ostrava je jeden velký Prátr... ten jsem znal z pohlednic. Pocit, že se stěhuju do takové české Vídně, mě opustil na peronu Ostrava hl. n., když jsem vdechl první dávku ostravského vzduchu. Směsici dýmů, kouřů, sirnatých výparů, které se už na nádraží mísily se zaschlou močí 2. nástupiště a rumovými výparů cestujících, kteří vystupovali s námi, tedy nejspíš domorodců. O městu Ostravě, v porovnání s klidným lázeňským prostředím Teplic, jsem už na nádraží ztratil jakékoliv iluze.

Ale pořád přede mnou bylo navázání nových kamarádských vztahů s budoucími spolužáky, proč to neříct, tehdy jsem byl zvědav už i na spolužačky.

Teprve uprostřed tohoto nového kolektivu jsem definitivně propadl depresím, které mě přepadávají občas dosud. Kdo se blíž nepotkal s Ostravskem, neví, o čem teď mluvím. Rodilí Ostraváci jsou na své město, svůj kraj, velice pyšní. Svoji severomoravskou baštu vždycy považovali tak trochu za autonomní. Mnozí totiž už tenkrát těžce nesli tu podřízenost Praze. Nevím, jak tuto podřízenost vnímají v jiných městech, a zdaleka si nemyslím, že tím trpěli všichni obyvatelé Ostravska. Ale bylo mi deset let, vnímal jsem to tak. Měl jsem pocit,

jako by mi dávali najevo, že se do jejich města přijel usadit nepřítel. Čech. Jejich averze ke všemu českému byla zjevná. A nedokázali ji maskovat ani před drobným chlapcem, který mezi ně přišel s čistými úmysly. Jako nový žák páté třídy na škole, které se říkalo Bílá, protože vedle ní stála jiná, akorát z červených cihel, které se pro změnu říkalo Červená. Hned první den v kolektivu jsem cítil, že se poněkud liším od ostatních kluků i vizuálně. Maminka mi tehdy česala vlasy na pěšinku, ve předu načesávala velkou vlnu, takovou patku ozdobnou, čímž jsem byl zohyzen na neúnosnou míru... Ale odporovat mamince v tomhle nešlo. Patka se dělá tak, že se ty vlasy nejdřív namočeš, učeše se to na pěšinku a ten delší úsek vlasů se ve předu rukou vymáčkne, takže vznikne vlna, nebo patka, chcete-li, která drží nějaký čas i po zaschnutí. To byl můj každodenní ranní rituál. Tak jsem chodil ven a do školy. Tím to však nekončí. Další odlišnost praskla, když jsme se v šatně převlékali na tělocvik. Já nosil dětské punčocháče, sice s velkou nenávisťou k tomuto spodnímu oděvu, ale mamince víc záleželo na mém dokonale teplém oblečení než na mém názoru. Punčocháče, Ostraváci říkají „štrample“. Všichni nosili trenýrky a já štrample. A abych neměl starosti při čůrání, tak mi do těch silných punčocháčů ve předu maminka vždycky nůžkami prostříhla díru, abych měl kudy vyndavat. Nové, z krámu přinesené punčocháče rovnou znehodnotila stříhnutím nůžek, protože jinak to bylo určený holkám. To ale mamince nevadilo. Důležitější se jí zdálo, že mám celej spodek v teple. Takto vybaven jsem vplul do Ostravy. Štrample, vymáčkla patka a ke všemu ještě řeč. V Ostravě se mluví kratce. Já mluvil dlouze. Smáli se mi, že když mluvím, tak zpívám. Přišlo jim směšné, jak mluvím. Já kratce neuměl, teprve později jsem leccos odposlouchal, snažil se přizpůsobit, škrtl jsem ve své řeči všechny dlouhé samohlásky, ale nic naplat. Spolužáci věděli, že to jen hraju, že ostravský přízvuk jen napodobuju a že se chci přizpůsobit. Brali to, že jejich nářečí zesměšňuju. Byl jsem Čech, jak oni tehdy posměšně říkali, Čížek. Tím být v deseti letech mezi ostravskými dětmi, jste okamžitě bílou vránou. Samozřejmě mluvím o těch začátcích, prvních dojmech z mé strany, to všechno se posléze upravilo a rychle jsme se stali výbornými kamarády. Ale ten první kontakt, kdy mi dávali najevo jisté opovržení, to si

vybavuju přesně. A tak jsem ze začátku nesplynul s kolektivem školním, ale divadelním. Tatínek byl hercem a dětí herců a celého divadelního personálu se po dvoře Divadla Jiřího Myrona pohybovalo víc. A jelikož divadlo bylo místem, kde se běžně měnili herci a často jich mnoho přicházelo z Čech, těmito kluky jsem byl přijat zcela normálně, a i když mě školní kolektiv po čase bez problémů přijal, přece jen jsem většinu času svého ostravského dětství trávil s dětmi z divadla. Kája Poloch, syn pozounisty divadelního orchestru, sám pak vystudoval hudbu a jeden čas, jak jsem slyšel, byl dokonce šéfem orchestru i dirigentem. Jirka Kašťák, syn herce ostravské činohry Jiřího Durase. Pak ještě syn tajemníka divadla Jirka Křenek, který se ukázal jako velký tenisový talent, takže mě chuť na tenis přešla, jakmile jsem viděl, jak mu to jde a mně ne. K tomu se ale vrátím, až budu podrobně líčit své sportovní ambice.

Tím bych normálně tuhle úvahu o těžkostech malého Čecha v jámě ostravské nejspíš skončil. Jelikož jsem ji už před lety někde publikoval, tak jsem ji taky takhle nějak skončil. Jenomže má to do-

Na srazu po padesáti letech se spolužáky z Ostravy – vlevo můj tehdejší ochránce Pepa Ptašinský, vlevo sedí náš třídní učitel Ratislav

hru. Mí ostravští spolužáci ze základní školy zorganizovali sraz po padesáti letech. V Ostravě. Zvali mě i na srazy předešlé, ale to nějak neklaplo. Ale čím je člověk starší, tím víc tihne ke vzpomínkám z dětství, rád si je oživuje, připomíná, navíc, má-li s kým. Proto jsem se z Prahy na sraz svých bývalých spolužáků s radostí vypravil. Salonek restaurace v centru města byl plný mně zcela neznámých tváří. Směsice dědků a babiček, nejspíš jsem tu špatně, spletl jsem si adresu a spolužáci jsou jinde. Nebyli. Oni mě poznali hned, já je nikoliv.

Mě oni tu a tam někde vidí, moji fyzickou proměnu, jdoucí ruku v ruce s věkem, mohou sledovat takřka online. Tak jsem začal hádat. No, dva jsem poznal, Frantu Kosíka, dneska je to právník, a Miladu Frébortovou, dneska je to vdova. A po chvílce váhání i Pepu Ptašinského, kterého jsem jako kluk obdivoval. Byl sice ještě o něco menší než já, ale měl sílu tří buldozerů. A nevyhýbal se rvačkám, kterých já se bál. A kdykoliv mi něco hrozilo, Pepa Ptašinský to řešil za mě. Vlastně to byl takový můj bodyguard, i když se tomu tak tehdy neříkalo. Nepamatuju si, kdo nás učil chemii či zeměpis, ale pamatuju na přestávkové divadlo, které se v naší třídě občas odehrálo. Na stupínek před tabuli o přestávce předstoupili dva žáci, žák Ptašinský a žák Blaškovič, který byl o dvě hlavy větší než Ptašinský. David a Goliáš. Vstoupili na stupínek jako do ringu. A začali se řezat. Rány pěstí do obličeje, krev tam byla hned, klasický gladiátorský boj. Dodnes nevím, proč to dělali. Jestli spolu měli nevyřízené účty a takto veřejně to chtěli uzavřít, nebo jim šlo jen o tu řež, dokázat si, kdo je největším silákem třídy. Údery Pepy Ptašinského, všechny vedené zdola nahoru, na bradu Blaškoviče, vidím před očima dodnes. Byl jsem v té třídě nováčkem a netušil jsem, jestli to třeba nejede podle abecedy. Jestli se příští týden nebudou rvát na stupínku jiní dva žáci, až to postupně dojde k písmenu Š a budu tam muset jít já. Naštěstí to tak nebylo, rvali se vždycky jenom tihle dva. A oba dva dorazili i na padesátiletý sraz. Hned jsem se zeptal, jestli i dneska bude rvačka. Nebyla.

Po zdvořilostních úvodních pozdravech si vzal slovo Franta Kosík. Že si přečetli moji vzpomínku na ostravská školní léta a to že oni teda nechápou. Jak prej můžu vůbec napsat, že jsem měl v jejich ostravském kolektivu nějaké potíže. To přece není pravda! Tak to nebylo!

Zahřímal právník Kosík. Vždyť my jsme tě přece měli všichni rádi! Aha. Tak jste mě měli rádi, já vás měl taky rád, ale muselo dojít třeba jen jednou k něčemu, co mou citlivou dětskou duši poranilo, jinak bych to přece v hlavě nenosil tolik let. A vzápětí jsem si vybavil, jak jsem šel jednou ze školy a celou cestu mi Franta Kosík s Bédou Kubišem podráželi nohy s jediným cílem – abych upad, což jim připadalo veselé. Teď se dovídám, že mě chtěli vidět válet se na chodníku, protože mě měli rádi. Tak jsem připustil, že mám asi zkreslené vzpomínky, možná mi dávali najevo nevraživost žáci jiné třídy, nevím. Tak mi tu zmínku v mých dřívějších memoárech odpusťte. Já vás měl taky všechny rád. Odpustili. Bavili jsme se, popíjeli, Pepa Ptašinský vytáhl kytaru, hrál a zpíval písničky, které sám složil, takže jsme si s ním my ostatní zazpívat nemohli, ale i tak to bylo fajn. Tu noc jsem byl ubytovaný v nedalekém hotelu. Když třídní sraz skončil, k hotelu mě šel doprovodit Franta Kosík. Celou cestu mi podrážel nohy.

Herecké dítě

Herecké prostředí má svoji atmosféru a já to tehdy vnímal nejen jako svět kaširovaných divadelních kulis, které jsem znal z druhé strany, čili že jde jen o pomalovaná plátna přitlučená na dřevěných rámech a připevněná k podlaze jeviště obyčejnými vruty. Znal jsem svět divadla z druhé strany po všech stránkách. Záhy jsem pochopil, co pro herce znamená příchod do herecké vrátnice, kde se vyvěšovaly fermany, tedy rozpis představení na další měsíc, ale kde se vyvěšovaly zároveň tituly dalších her, které se začnou zkoušet s vypsáním obsazením jednotlivých rolí. Jako chlapec, který si jenom hraje s kamarády na dvoře divadla, jsem velmi záhy pochopil, co pro herce znamená přečíst si ve vrátnici tyhle nové informace.

Koho hraju? Ne! A von hraje hlavní roli? Takovej nýmand? Co ten ví vo divadle? Je ředitel u sebe? Častá otázka vrátnému, protože herci uvedení v druhé polovině herecké tabulky byli vždycky nevýznamnou rolí dotčeni a byli pevně rozhodnuti dát výpověď nebo výpovědi alespoň řediteli pohrozit, pokud se jim obsazení zdálo nespravedlivé. Nemusím asi vysvětlovat, co je druhá polovina hereckého obsazení. Soupis postav a jejich představitelů je uváděn od nejhlavnějších až

Na školní karneval jsem zvolil masku Japonce, se mnou i můj spolužák Aleš Lylo

po ty menší a nejmenší. Co já viděl v té vrátnici zklamaných a zároveň nadšených herců, musím objektivně přiznat, že emotivně tyhle situace prožíval i tatínek a často pak o skvělé roli či nepochopitelné „čurdě“, kterou v té či oné hře dostal, doma s maminkou mluvil. Speciální druh herecké řevnivosti vyvolávají takzvané alternace. To už je přímá konfrontace kvalit. Kdo bude v té roli lepší. Oba kolegové se při zkouškách navzájem ujišťují, že to každý bude hrát po svém, čili jinak než ten druhý, takže si vlastně ničím nekonkurují, ale já vím, že si vždycky hryzali nehty a velmi, velmi se obávali, že z toho souboje vyjdou poraženi. Nemluvím už vůbec o blížící se premiéře a s tím spojenými nechutnými zákulisními boji o to, kdo bude hrát první premiéru a kdo až tu druhou, neboť to dávalo většinou jasnou odpověď režiséra i ředitele na to, kdo z alternantů je lepší, čili sportovně řečeno, druhou premiéru většinou hrává Běčko. Mně osobně se tyhle hry dospělých docela líbily, ale zvlášť se mě nijak netýkaly. Dětský kompars býval většinou bez alternace, s konkurencí nebyla

starost, my kluci byli většinou rádi, když jsme v něčem hráli všichni, aspoň jsme byli pohromadě, mohli dělat blbiny, převlíkat se do kostýmů, takže tento způsob dětství byl pro nás napůl takovej permanetní maškarní bál. Líčení obličeje, zatuchlá vůně kostýmů z fundusu a baletky. Operetní kusy se neobejdou bez baletu a takové baletky se musej před představením pořádně rozcvičit. Kolik my jsme tenkrát vysledovali takových rozcviček, nic krásnějšího jsem do té doby neviděl. Ta estetika těla baletky ve mně už tehdy probouzela pocity do té doby nepoznané... Jako součást hloučku dětí pobíhajících po jevišti jsem prošel takovými operetami, jako je *Noc v Benátkách*, *Paganini*, *Cikánská láska* a mnoho dalších. Kromě klasiky zařazovala tehdy divadla do repertoáru i kusy nové, současné, aktuální. I v operetě. Zvlášť si vybavuji operetu, odehrávající se v prostředí cyklistického Závodu míru. Možná to bylo dílko místních ostravských autorů, nevím. Ale dodnes vidím, jak na sebe pupkatí operetní tenoři navlékli závodnická trička a vjížděli na jeviště do cílové pásky. Jak se mazali jakoby od bláta a předstírali totální vyčerpání po namáhavé etapě. A diváci, místo aby se smáli téhle kravině, se tvářili vážně a snažili se hledat společné rysy mého tatínka s cyklistickým fenoménem té doby Janem Veselým. I já to prožíval takhle. Například jsem těžce nesl, když tatínek přišel o žluté tričko vedoucího závodníka. K tomu si přimyslete, že ti cyklisté taky zpívali. Na stupni vítězů spustil árii, jak je šťasten a jak věří, že žluté tričko doveze až do Varšavy. Ale v padesátých letech se nejspíš podobné slátaniny dávaly i v jiných divadlech po celé republice. Já tuhle zhůvěřilost zmiňuji jen kvůli ilustraci té doby. Jednou však přišel tehdejší režisér ostravské operety Mojmír Vyoral za tatínkem s tím, že se divadlo chystá uvést novou hru od Juliana Tuwima s názvem *Vojín královny Madagaskaru* a on že to bude režírovat. A že jednou z hlavních rolí tam je dvanáctiletý chlapec, syn upjatého profesora, který se nějakým nedopatřením dostane do šantánu, doupěte neřesti plného kankánových tanečnic, a z toho pak vyplývá spousta komických situací. No a že si s tím dvanáctiletým chlapcem myslí na mě. Profesora že bude hrát Josef Kobr. Bez alternace. Tatínek to nechtěl rozhodnout sám. A tak k nám režisér přišel domů požádat mě a maminku, abych roli vzal. Vzhledem ke školním povinnostem

a tak. Plácli jsme si. Denně jsem pak chodil divadelní vrátnicí a čekal na vyvěšení fermanu na hru *Vojín královny Madagaskaru*, kde už jsem věděl, že budu psanej druhej odshora. Stalo se. Nenápadně jsem pak svoje komparsové kamarády, kteří do té doby hráli dětský dav spolehlivě stejně jako já, pod nějakou záminkou vtáhl do té vrátnice a předstíral, že ten ferman vidím poprvé... Jé, hele... to snad není pravda, co to mám hrát? Není to překlep, není to táta? No není, je tam přece za jménem napsáno ml., Karel Šíp ml. No to jsem já, jasně. A druhej odshora, to bude možná něco většího. Uvidíme, hele, kluci, až se to vysvětlí, dám vám vědět, třeba to bude chtít alternaci, určitě to bude se mnou dělat někdo z vás. Takhle blbej jsem tenkrát už byl. Nevěda, jak si užít tu pýchu. Už jsem byl nějak nasáklej těma hereckejma manýrama, už v duši dítěte začal klíčit malej hereckej šmírák. Kde já bych skončil, kdybych v tom herectví pokračoval, nevím. K tomu ale naštěstí nedošlo.

No a pak to šlo podle plánu. Scénář. Tehdy se říkalo divadelní kniha. Ve hře jsem se jmenoval Kazík. Polská hra to byla. Pečlivě jsem si v knize podtrhal, co všechno tam říkám. To herci dělaj, podtrhávaj si v knize svůj vlastní text. Bylo toho fakt dost a druhej odshora jsem byl psanej plným právem. Začalo se zkoušet. To jsem neznal, protože dětskej kompars se zkoušek nezúčastňoval, až těch posledních, pak generálek a rovnou premiéra. Tady jsem musel být od první čtené zkoušky, která se mi zdála zbytečná, protože já svůj text uměl zpaměti dlouho předtím. Já se to naučil jak básničku. Jinými slovy jsem tím byl doslova posedlej, užuž jsem chtěl vidět svůj budoucí kostým, tehdy to byl námořnickej obleček a indiánská členka, neboť Kazík byl kluk hravý a pořád si hrál na indiána, čímž uváděl do rozpaků nejen tatínka-profesora, ale i celé okolí. Svými nečekanými indiánskými bojovými pokřiky dokázal Kazík na jevišti rozvrátit i tu nejzdvořilejší debatu. Čtené zkoušky mě nudily, protože to herci pořád četli, seděli, kouřili a já už chtěl vědět, odkud přijdu, kam si sednu.

Možná mně v té době poněkud unikaly informace o chemických sloučeninách a matematických vzorcích, ač jsem tatínkovi slíbil, že učivo mám dokonale zmáknuté a jedna větší rolička v divadle nemůže moje studijní nasazení oslabit.

Dočkal jsem se, nadešla premiéra. S líčením mi nikdo nic moc neradil, dneska vím, že nemuselo být žádné. Ale já chodil do školy kolem vývěsky s fotografiemi Divadla Petra Bezruče, které se teprve o mnoho let později stalo významnou činoherní scénou se skvělým hereckým ansámblem v čele s Janem Kačerem a Petrem Čepkem. Tehdy bylo takřka výhradně specializované na hry pro děti a mládež. A já chodil kolem těch vitrín s fotkami a tam jsem si všiml fotografií ze hry o Tomu Sawyerovi a Huckleberry Finnovi a ti dospělí herci, kteří hráli tyhle kluky, měli na nose namalované pihy, aby vypadali klukovsky. Černou tužkou natukané pihy. Rozhodl jsem se, že Kazík bude mít taky pihy, když je to poznávací znamení rošťáctví. Pod dojmem rozlehlosti divadla jsem nabyl dojmu, že ty pihy musej bejt viditelný až nahoře na balkoně. V tom divadle nebyly žádné maskérky, tam se každý líčil sám, byla jen vlásenkárna, kde se nasazovaly a lepily mastixem paruky a fousy. Ale líčení bylo na každém herci. Každý měl v šatně svůj stolek, já sedával samozřejmě u stolku tatínka, který v té hře nehrál. V tom stolku měli herci svoje líčidla, králičí pacičku na zapudrování tělky na obličejí atd. Nikdo myslím ani nepřemýšlel nad tím, že bych se neměl líčit sám jako ostatní. Černé kuličky, které jsem si vykroužil na nose a kolem něj, možná připomínaly víc neštovice než pihy, ale jak říkám, nikdo mi do toho nemluvil, tak jsem si to takhle líčil pořád. Do premiéry jsem nemohl dospat. Pár jsem jich předtím zažil, ale teď poprvé jako jeden z hlavních herců jsem okusil to nervózní napětí před premiérou, kdy se ručičky hodin přibližují k devatenácté hodině a herci absolvují všechny možné herecké rituály, některým jsem ani nerozuměl. Když jsem viděl kolem sebe samé tfuj tfuj a kopání do zadku, tak jsem taky na někoho plivnul a kopnul ho do zadku. Dostal jsem facku, protože při tfuj tfuj se neplive, to se jen tak předstírá, a kopanec do zadku je jen lehký, bezbolestný, a ne modřinový. A zase jsem byl o něco chytřejší. Premiéra byla fakt úspěšná. Ta hra byla docela dobře napsaná, aspoň jak se mi to zpětně jeví. Byl to vaudeville, čili neměla svoji původní hudbu, ale byly tam použity slavné melodie z jiných hudebních komedií či operet, to je princip takzvaného vaudevillu. Jen texty, pochopitelně, byly napsané pro tuto hru, šlo vlastně o jakési parafráze či rovnou parodie odji-

nud známých melodií. Tím byl úspěch předem zaručen, když divák ty melodie zná. Mnoho dnešních muzikálů mimochodem sází na stejnou kartu. Humor té hry jsem stoprocentně nechápal, ale velmi jsem vnímal počet smíchů a potlesků, těšilo mě, že hra má úspěch, mimochodem to i s odstupem času bylo jedno z parádních čísel Josefa Kobra, skvělého ostravského komika, který z té hry vlastně udělal své vlastní one man show a sklízel velké úspěchy. Při premiéře, to si vzpomínám, jsem prvně v životě zaimprovizoval. To dělají zkušení herci až tak od padesáté reprízy. Se svým tatínkem – Kobrem – jsme byli na jakési návštěvě u starší, upjaté dámy, kterou hrála Zdena Poláčková, výborná herečka ostravského divadla, její doménou byly především komediální role, tehdy byla zároveň i životní partnerkou Josefa Kobra. To jen tak pro úplnost. Já jako synek nezvedený jsem seděl u jakéhosi toaletního stolku a z nudy jsem probíral nějaké pudry a parfémy. To jsem měl v roli. Jenže jejich dialog byl delší a já už si s rekvizitami na stolku nevystačil. A tak mě napadlo roli trošičku rozehrát, zdůrazňuju, že až při té premiéře, nikdy, ani při generálce, mi to na mysl nepřišlo.

Slezl jsem z té židle a po zemi jsem se začal plížit k židli, na které zády ke mně seděla paní Poláčková. A jelikož jsem hrál dítě posedlé indiánskými postavami, měl jsem také dětskou špuntovku. Diváci už podle směru mého plížení tušili, co má chlapec za lubem, herci na jevišti to ale netušili. Své extempore jsem zakončil výstřelem ze špuntovky přímo do zadku jmenované herečky.

V sále smích. Vyděšený pohled paní Poláčkové, přičemž ani na vteřinu nevypadla ze své role. Josef Kobr po mně šlehl káravým pohledem, protože premiéra je plná napětí, herci jsou rádi, když si pamatují text, a takovéto improvizované výstřelky nejsou při premiéře namístě. Ale rozumíte, v sále smích. Ten pocit jsem si vepsal do dětské dušičky. Když vymyslíš legraci a povede se, diváci se smějí. Já tehdy samozřejmě ani v nejmenším netušil, že čekání na smích a neustálé pokusy o něj se mi stanou osudem.

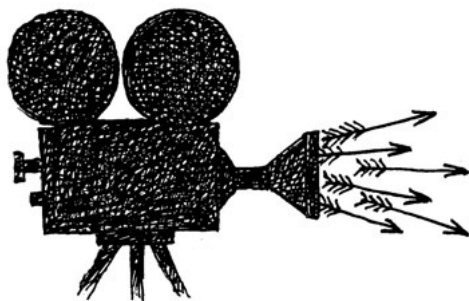
Kdybyste se tehdy zeptali kohokoliv v mém okolí, čím asi budu, všichni by se shodli, že budu hercem. Mé aktivity se totiž už v takto dětském věku rozrůstaly.

V té době už u nás začala vysílat televize. Ostravsko bylo důležitým regionem a hned po Praze vzniklo televizní studio i v Ostravě. A tak se na mě začali obracet režiséři z místního studia a v pořadech pro děti a mládež jsem účinkoval často. Ani rozhlas nemohl pominout dětskou hereckou hvězdu ostravské divadelní scény a her pro děti se vysílalo mnoho. Ve vrátnici divadla jsem začal pravidelně nacházet velké obálky se svým jménem, tu scénář z rozhlasu, tu scénář z televize, do toho asi tak dvacet představení měsíčně. Já měl v té době víc kšeftů než tatínek. Unaveným hlasem jsem se vždycky ptal vrátného, jestli tam něco nemám, i když jsem tu obálku viděl jasně vystavenou, jen abych slyšel: Jasně, Karlíku, přišlo něco z rozhlasu..., nebo: Zas tu máš něco z televize... Už zase? Voni mi nedaj pokoj, copak v celý Ostravě není lepší dětský herec? Rozumíte, typickej šmírák se vším všudy. Odkoukané manýry dospělých a ještě teď bych si za to zpětně dal nejradši facku. Vrchol mé mediální slávy měl však teprve přijít, protože ostravská televize se rozhodla, že odvysílá v přímém televizním přenosu právě hru Vojín královny Madagaskaru. Po celé republice. Tehdy byla televize jako médium naprosté zjevení, televizor neměl zdaleka každý, přístroje s černobílými obrazovkami nevelkých rozměrů měli jen ti movitější. Režisérem onoho přímého přenosu byl tehdy mladý, začínající televizní režisér Ivo Paukert. Druhý den po onom přenosu jsem přišel do školy. Už u vchodu při kontrole přezůvek službu konajícím učitelem jsem cítil, že je to ve vzduchu. Jo, viděli mě. Náš žák byl včera v televizi. Celá republika ho viděla. A teď jde k nám na vyučování. Stačil ses dost vyspat? ptal se mě učitel, a kdybych řekl, že málo, že po představení byla ještě menší oslavička v divadelním klubu, kde se chlastalo do čtyř do rána, možná by mě i uvolnil z vyučování a poslal domů dospat. Jenže já musel jít do třídy, abych si zmapoval, jestli na televizi onoho večera koukali také spolužáci, hlavně spolužačky. Samozřejmě jsem druhý den nebyl z ničeho vyvolanej, to si žádný z učitelů netroufl, v jejich očích jsem četl pochopení, že po tak náročném hereckém výkonu jsem přece nemohl ještě před spaním louskat dějepis a chemii. Hvězdné manýry mnou opravdu lomcovaly. Možná je dobře, že jsem si tyhle věci odbyl

už v raném věku, kdykoliv jsem totiž v dospělosti podobný pocit nezřízené pýchy zaregistroval, okamžitě jsem ho dokázal zapudit. Díky těmhle aktivitám se všeobecně čekalo, že se jednou stanu hercem. Karlíčku, napřed půjdeš na dvanáctiletku a pak se přihlásíš na DAMU. Doma jsem tohle často slychal. Jenže mně v té době neučarovalo divadlo, jak si každý myslel. Mě právě velmi fascinovalo to prostředí televize, kam jsem docházel účinkovat. Bylo to všechno v plenkách, žádné záznamy, všechno se vysílalo živě, kamery, světla, spousta lidí kolem a já byl rozhodnut, že až vyrostu z dětských rolí, chci pracovat právě v tomhle prostředí. Že chci pracovat v televizi. A jednou to dotáhnout třeba až na režiséra, tedy těm, co se hemžej okolo, poroučet. Realizovat své umělecké záměry – už tenkrát jsem jich měl spoustu. Na dvanáctiletku se mi nechtělo. Protože čekat mě nebavilo, já chtěl tu filmařinu studovat hned. Ale nevěděl jsem jak a hlavně kde. Náhoda zapracovala. Maminka si často povídala s naší sousedkou v ostravském činžáku, která bydlela na stejném patře. Znáte to, nejde se do bytu té nebo té, ženský stojek na chodbě, jako by si chtěly v tom fofru říct jen pár vět, a pak tam většinou drbou hodinu. No a tak jednou přišla řeč na to, co se mnou po škole. Sousedka, paní Halanová se jmenovala, měla v té době syna z prvního manželství na vysoké škole, na FAMU. Učil se být filmovým režisérem. A tak když jednou přijel navštívit do Ostravy svoji maminku, moje maminka se ho ptala, jestli neví, jak bych se mohl nejlíp připravit na tutéž školu, tedy na FAMU, co by pro mě bylo nejlepší. A on řekl, že ví o jedné škole, střední škole, která má právě toto zaměření, tedy film a televizi, proč tedy ztrácet roky všeobecným vzděláním, ať se přihlásím rovnou tam. Škola byla v Čimelicích u Písku. Tím synem paní Halanové byl dnes známý a respektovaný režisér Dušan Klein. Sám už měl za sebou roli ve filmu *Můj přítel Fabián*, kde hrál romského synka, jeho otce hrál ve filmu Otto Lackovič. Jako dítě čichnul k herectví a taky u toho nezůstal, asi věděl proč, myslel jsem si tenkrát. Od té chvíle jsem nemyslel na nic jiného. Jít na tuhle školu. A samozřejmě se tam napřed dostat, udělat úspěšně přijímací zkoušky. No, řeknu vám, nebylo to zas tak jednoduché, jak jsem si původně myslel...

V operetě Vojín královny Madagaskaru s Josefem Kobrem a Zdenkou Poláčkovou

Herecké dítě a role ve filmu

Byl jsem už zavedeným divadelním hercem, hrál snad ve všem, co tehdy ostravská opereta dávala. Kluci a hlavně holky z naší třídy o mém divadelním působení věděli, to nešlo utajit především proto, že jsem to utajit nechtěl. Na mé divadelní úspěchy sice spolužactvo nechodilo, to byla večerní představení, školní mládeži sice přístupná, avšak večer dětem málo dostupná, to se ostatní většinou učili nebo psali domácí úkoly. Zatímco já poletoval po jevišti za zvuků melodií Nedbala, Lehára nebo Strausse. Tento poklidný stereotyp byl jednoho dne nečekaně narušen. Během vyučování přišla do naší třídy jakási paní, o které nám třídní učitel prozradil, že je z Prahy, pracuje na Barrandově čili u filmu, a že přijela do Ostravy hledat pro chystaný film představitele jedné z hlavních dětských rolí. Třída se po mně nenápadně ohlédla, učitel cosi paní z Barrandova pošeptal. Ta se na mne dlouze zahleděla, se souhlasem učitele vyvedla na chodbu, tam si sepsala potřebné údaje a sdělila, kam a kdy se mám dostavit ke konkursu. Šel jsem tam ve smluvený den a hodinu. Plná tělocvična dětí v jedné z ostravských škol. Od ostatních adeptů na roli jsem se nepochybně lišil svým suverénním vystupováním, ostřílenej opereták udělal beze studu, co se po něm chtělo, ještě něco přidal, nějaké to gesto, vtípek, vidina role ve filmu mi dávala doslova křídla. Ano, vybavuju si to naprosto přesně. Hrát ve filmu, to zatím v mé herecké kariéře scházelo. Postupoval jsem, okruh adeptů se zmenšoval. Vyrozumění o výsledcích konkursu přišlo poštou a tím i současně pozvání ke kamerovým zkouškám v Praze na Barrandově. Byl jsem ve finále. Ranním rychlíkem, zvaným Ostravan, jsem dojel do Prahy ko-

lem osmé, tam nás, výběr ostravských kandidátů na roli, naložili do barrandovského mikrobusu a odvezli na barrandovský kopec. Psal se rok 1959, bylo mi 14 let a tahle cesta mohla být možná nejdobrodružnější z těch, které jsem do té doby zažil. Jedu si na Barrandov pro roli ve filmu. Jmenoval se *Přátelé na moři*. Už jsem měl přečtený scénář, takže jsem věděl, že film se většinou odehrává na černomořském pobřeží a že tam dojde k navázání mnoha neformálních přátelství mezi českými a sovětskými dětmi. Šlo o koprodukční spolupráci česko-sovětskou. Režisérem filmu byl Rus, Lev Kulidžanov. Ten se však ke kamerovým zkouškám z Moskvy do Prahy nedostavil, měl na to své lidi. Konkurs vedl český režisér Stanislav Strnad, nejspíš pověřený funkcí pomocného režiséra. Předem mi byl doručen domů text scény, která se bude točit a na té scéně se bude posuzovat, kdo se na roli hodí nejvíc. Kdo bude nakonec vybrán a pojedje filmovat do Sovětského svazu k moři, u kterého jsem do té doby nikdy nebyl. Text své role jsem se naučil bez problémů zpaměti, místy jsem se ho snažil i trochu vylepšit, abych se blejsknul, odlišil se od ostatních amatérských herců, aby bylo jasné, že já jsem na rozdíl od nich herec. Dodnes bych si za to nejradši nafackoval. Ale ta ambice hrát ve filmu byla pro mně tehdy nejspíš nezvladatelná. Šlo konkrétně o scénu, ve které se na nástupišti pražského Hlavního nádraží potkají první kluci, kteří mají vlakem odjet do Sovětského svazu na mezinárodní pionýrský tábor. K moři. Filmování je v podstatě nezáživná činnost, plná časových prostojů, pořád se na něco čeká, až se připraví scéna, až se správně posvítí, nastaví, zatímco my herci čekáme. Pro ostatní kluky nuda. Ne však pro mě. Hlásil jsem se zrovna na filmovou průmyslovku, za pár týdnů mně čekaly přijímačky, film se měl stát mojí budoucí profesí, takže při ohlášené pauze jsem se vydal po rozlehlém ateliéru a seznamoval se se svým budoucím pracovištěm. Protáhl jsem se se pootevřenými dveřmi jednoho z ateliérů, protože bylo jasné, že tam se pracuje, že tam se natáčí nějaký film. Nenápadně jsem se přiloudal, co nejbliž to šlo, a příkrčen jsem prvně v životě sledoval natáčení opravdového filmu. Hraného, barevného. Byla to pohádka. Princezna se zlatou hvězdou. A hemžilo se to tam tehdejšími hereckými hvězdami, všechny jsem je od vidění znal, protože jsem už tehdy viděl kdejaký film. Právě

se natáčela scéna, kdy jsou k princovi zavoláni oba kuchaři, tedy herci Stanislav Neumann a Josef Vinklář. Odněkud od kamery vycházely hlavní pokyny jako kamera, stop, pojedeme ještě jednou... Na malé bedýnce vedle kamery seděl muž s kostkovanou kšiltovkou na hlavě, který ty pokyny udílel. Dnes vím, že to byl režisér Martin Frič, tehdy jsem ale znal jen herce, režiséry zatím ne. Tu scénu jeli snad desetkrát a já obdivoval, že to herci jeli jakoby přes kopírák. Vždycky naprosto stejně. Gesta, intonace hlasu, Josef Zíma jako princ vždycky naprosto stejný, širokorozchodný úsměv. Kladnější už ten princ snad ani nemoh bejt. S každým slovem z jeho úst vytékal med. Proto jsem se divil, proč z něj mají kuchaři tak nahnáno. No ale v pohádce je povoleno skoro všechno. Když tutéž scénu jeli počtvrté, popáté, trochu mě to znejistilo. Přestalo mě to bavit. A já vážně začal uvažovat, jestli ta filmařina není otravná práce, kde se opakují pořád stejné věci. Jestli by mě to vůbec bavilo. Princezna se zlatou hvězdou je v televizi velmi často reprízovaná pohádkou. A já pokaždé čekám až do místa, kdy na scénu přibíhají kuchaři. A v duchu si k té scéně dokresluju čtrnáctiletého kluka, kterej se tam někde ve tmě krčí a prvně v životě kouká, jak se natáčí film.

Do filmu o přátelích na moři jsem nakonec vybrán nebyl. Šlo totiž o to, aby byl ten kluk jednoznačně poznatelný Ostravák, aby mluvil po ostravsky, tedy kratce. To je takové to nenapodobitelné ostravské nářečí. Styl mluvy. Žádný rodilý Ostravák v sobě tohle nedokáže popřít, i když chce. A to byl ten kámen úrazu, protože to já jsem neuměl. V Ostravě jsem se nenarodil, nevyrostal tam, tudíž jsem ostravštinou nikdy nenasákl. Věděl jsem, že jde právě o tohle, snažil jsem se „kratkoslabičny“ dialekt napodobit, jak jsem ho měl částečně naposlouchaný. Jenomže kopie od originálu je v tomto směru snadno rozpoznatelná. Poznal to i režisér Strnad. Pražák, co hraje Ostraváka. Kvůli tomu se přece nejel dětský herec hledat až do Ostravy. Ve filmu jsem si tedy nezahrál, moře jsem uviděl na vlastní oči až o pár let později. Film jsem dodnes neviděl. Vlastně ani nevím, jestli se u nás promítal. Takže mi zůstala jen letmá vzpomínka na jeden filmovací den slavné pohádky a sešit s podpisy herců, které jsem tam přepadl v jedné kuřárně: Pištěk, Růžek, Effa, Kohout, Vinklář, Neumann...A zároveň

jsem se už tehdy nedokázal zbavit pocitu, že filmování je věc, která se vleče. Že u filmu se člověk asi musí napřed naučit čekat. Být trpělivý. Až se něco rozsvítí, něco zhasne, něco přinese, něco odnese, někdo chybějící najde, ne, ne... To mi bylo jasné hned, to by nebylo nic pro mne. Když jsem se pak v závěru studia na filmové škole rozhodoval, kam po maturitě nastoupit, jestli na Barrandov nebo do televize, byl jsem jednoznačně rozhodnut pro televizi. Tam to bude určitě odsepat, žádné zbytečné prostoje. A to mi bylo sympatičtější. Princezna se zlatou hvězdou mi tak pomohla ke správnému rozhodnutí při volbě budoucího povolání. Nikdy jsem toho nelitoval. Dodnes se té volby držím.

Čimelice

Podal jsem si přihlášku a čekal. Denně jsem rozechvěle otvíral poštovní schránku a hledal obálku z filmové školy. Dočkal jsem se. V obálce bylo sdělení, že jsem nebyl přijat, a že nebudu tím pádem ani přizván k ústním přijímacím zkouškám. Škola je výběrová, jediná v republice (snad i ve střední Evropě), uchazečů je mnoho a přednost mají ti, jejichž známkový průměr na škole základní je lepší než ten můj. Pravda, měl jsem tu a tam dvojku. Sen se rozplynul. Jenomže ne pro mého tatínka. Rozčílilo ho to. Cítil, že v tom je nějaká nespravedlnost. Že určitě na tu školu berou jenom protekční fracky, synáčky stranických funkcionářů, co maj třeba i horší známky, jenomže já, kterej jsem se hlásil bez protekce, jsem jim nestál ani za řeč. Tak to teda ne, pravil tatínek. A začal se pít po protekci. Kde a jak ji začal shánět, nevím. Ale vím, že se radil s tehdejším režisérem ostravského divadla Janem Paclm, a ten se měl znát s tehdejším ministrem kultury Kahudou. A ten Pacl tatínkovi slíbil, že to zkusí přes toho ministra. Ten mu údajně poradil, ať se proti rozhodnutí školy odvoláme. A kopii odvolacího dopisu ať mu pošleme. A tak režisér Pacl sesmolil s mým tatínkem odvolací dopis. Ten dopis jsem nikdy nečetl, ale od tatínka vím, jak na to šli. Na tu dobu – psal se rok 1959 – na to šli docela mazaně. Věděli, co jediné může v té době platit. A tak zvolili ostrý tón o dítěti, které projevuje svůj nevšední talent účinkováním nejen v ostravském divadle, ale i ve zdejší televizi. Za krátkou dobu se ten chlapec stal mi-

láčkem zdejších horníků a slévačů a rád by své nadání dále rozvíjel na příslušně zaměřené střední škole, jenomže ta, jak se ukázalo, o žáky z Ostravska nemá zájem. Stálo by za přezkoumání – navrhovali –, kolik žáků z Ostravska na školu bylo přijato. Ocelové srdce republiky není jen baštou dělníků, horníků, tavičů a slévačů, ale jsou zde i nadané děti, které by z tohoto regionu dokázaly čerpat krásná témata i ve svých filmech a televizních inscenacích coby režiséři a scenáristé, pokud by se jim dostalo patřičného vzdělání. Jedním z těch nadaných a perspektivních umělců, které Ostrava vyslala na studia jako svého reprezentanta, je i žák ostravské osmiletky Karel Šíp. O celý případ, který se jeví jako diskriminační, už se zajímají i krajské stranické orgány a chystají se věc řešit na nejvyšší úrovni, pokud nebude spravedlnosti učiněno zadost. S celou situací už je seznámen i ministr kultury František Kahuda, kterému současně zasíláme kopii tohoto dopisu. Pochybuju, že měl někdo z těch, které přijali, za zády tak mocnou armádu horníků a ocelářů jako já, kterež šachty vídal jen z tramvaje a noční hukot ostravských hutí nesnášel.

Do týdne přišel dopis, ať se dostavím osobně do Čimelic k ústní zkoušce. Je prý sice už po termínu, ostatní uchazeči už touto zkouškou prošli, ročník je víceméně uzavřen, ale ředitelství školy se usneslo, že mi dá dodatečně šanci.

Do Čimelic jsem se vypravil vlakem s maminkou. Když jsme prošli alejí ke schwarzenberskému zámečku, byl jsem tím pohledem doslova unešen. V zámeckém parku se pohybovali studenti, učebnice v podpaždí a já už se mezi nimi viděl. Svou nejbližší budoucnost jsem zatoužil spojit právě s tímhle prostředím. Ústního zkoušení se ujal sám ředitel školy František Hruša (měl přezdívku Mitlejch, nevím proč, asi že měl velkou pleš vzadu uprostřed, tak to asi někdo ze studentů poněmčil, jako že střed světla nebo tak). Muž, jak jsem později poznal, velmi nesebejistý, s uhýbavým pohledem, navíc od první chvíle, kdy mě spatřil, jako by měl strach. Strach, že pokud mi dá nějaké těžké otázky, okamžitě z ředitelského místa vyletí. Že bude následovat ministerská kontrola a tu on si nepochybně nepřál. Nevím, čím si získal důvěru nadřízených orgánů, které ho posadily do křesla ředitele filmové školy. A těžko lze usuzovat i z jeho emigrace

po roce 1968 někam do Kanady, po roce 1989 se tu prý dokonce i párkrát objevil, na hlavě vždy s velkým kovbojským kloboukem. Možná v té době nebyl příliš pevný v kramflecích, a tak se před mojí hornickou a hutnickou podporou, kterou vylíčil můj tatínek v dopise, nejspíš hrůzou otřásl. Reprezentanta Ostravy je třeba vzít každopádně, i kdyby při té zkoušce neřekl vůbec nic. Na co se mě tehdy ptal, nevím, já se na tu zkoušku ani nepřipravoval, nevěděl jsem, z čeho mě tak můžou zkoušet. Jestli jsem byl v ředitelně u soudruha ředitele Hrušky pět minut, tak je to moc.

Venku čekala maminka, ujistil ji, že dostaneme brzy poštou vyrozumění.

Dostali jsme. Tak jsem byl přijat na Střední průmyslovou školu filmovou a v září 1959 jsem tam nevýslovně šťastný nastoupil.

Aby čtenář pochopil situaci, je třeba si představit čtrnáctiletého chlapce, který opouští svůj domov, rodiče, město, kde žije, kamarády... Pro jiného důvod k pláči. Ale já opouštěl Ostravu s lehkým srd-

S kamerou v akci...

cem, protože s vidinou krásné filmově-televizní budoucnosti. Mého odchodu však litovalo ostravské divadlo, které za mě nemělo náhradu a hru o královně Madagaskaru mohlo hrát nepochybně ještě další rok, dva. Ředitel divadla tehdy nabídl rodičům, že by mně jednou měsíčně zaplatili letadlo, abych třeba na týden přiletěl, odehrál sérii představení a zase se vrátil do školy. Maminka to ale rezolutně odmítla. Ne. On teď musí studovat, soustředit se na učivo, je na škole, která je jediná v republice (možná i ve střední Evropě). Tak tu hru museli stáhnout z repertoáru. To mi bylo opravdu jedno, svou hereckou éru jsem považoval za uzavřenou.

Byl jsem posedlý vidinou, že následující čtyři roky neprožiju pod ustavičným dohledem rodičů, ale vychovatelů na školním internátě, což se mi tehdy jevilo pro život schůdnější. Asi si řeknete, že už mnou lomcovala puberta. Nelomcovala. Je třeba si uvědomit, že byla jiná doba. Tenkrát ve čtrnácti ještě puberta snad ani nezačínala. Víím, že dneska asi propuká dřív, ale padesátá léta brzdila všechno, tedy i puberty.

Dneska když se dospívající kluk začne zajímat o opačné pohlaví, tak jde na internet, dvakrát třikrát klikne a informace o opačném pohlaví má hned v malíčku. No, v malíčku, tyto informace se zpravidla neukládají klukům do malíčku, ale vííte, jak to myslím. Že dalšími třemi čtyřmi kliknutími už si může nové poznatky vyzkoušet i virtuálně. Detailně si prohlídne na monitoru počítače, o čem my jsme se jen dohadovali, jak to asi ve skutečnosti vypadá. Dneska je všechno tak snadno dostupné, takový kluk, když vidí, kde je co, co patří kam, jak naložit s tím či oním, všechno je pro něj potom jednodušší.

Někdo říká, že tajuplnost sféry erotiky je lepší, probouzí fantazii, šlechtí ducha. Nemyslím si, že jsme nějak vyšlechtěnější, když jsme se elementární problematikou erotiky museli prokousávat na vlastní pěst, nežádka s dílčími, až trapnými neúspěchy. V tomhle jsme na tom tehdy byli mnohem hůř a i díky tomu často rád se stejně starými kamarády konstatují, co tím pádem jsme. Zkurvená generace.

Rodiče netušili, jak se svým dítětem o věcech kolem sexu nejlépe promluvit.

I u nás doma nejspíš v době mé nepřítomnosti proběhla debata na tohle téma. Že by mi měl tatínek vysvětlit alespoň nějaké základní

pojmy, dát nějaké rady do života týkající se mého přechodu do dospělosti. A že by se to nemělo odkládat a čekat, až přijedu domů na Vánoce, že by moje nevědomost mohla napáchat na mém probouzejícím se mužství nevratné škody. Tak se tatínek jednoho dne vypravil vlakem z Ostravy do Čimelic, což normálně nedělal, informace o mém prospěchu se dozvídal buď telefonicky, nebo z vysvědčení. Přijel, aby si se mnou promluvil. Jako chlap s chlapem. Jeho návštěva nebyla ohlášená, byl jsem překvapen, kde se tam najednou vzal. Vyreklamoval mě z vyučování, šli jsme spolu do zámecké obory a usedli na lavičku. Horečně jsem přemítal, co asi tak může být důvodem jeho nečekané návštěvy. Napadlo mě, jestli proboha není něco vážného s mámou? Když mi bylo dvanáct, strávila půl roku v plicním sanatoriu v Jablunkově, vrátila se domů s tím, že je její tuberkulóza vyléčená, ale co když se to vrátilo? Čekal jsem nějakou tragickou zprávu. Všechno tomu nasvědčovalo, tatínek velice zvažněl, což samo o sobě nebyl jeho styl, kdykoliv chtěl být vážný, byl zároveň i trochu komický, to mu prostě nešlo. Nadechl se a pravil, že jdu do let, kdy bych měl určité věci vědět. Stáváš se mužem, a to je pro každého kluka období velice citlivé a nebezpečné zároveň. My dva už spolu můžeme mluvit o určitých věcech otevřeně. Proto jsem ti přijel dát důležitou radu do života: Neonanuj, protože se po tom blbne. Ke všemu to doprovodil charakteristickým pohybem ruky, abych jó pochopil, o čem je řeč. Pak vstal, řekl, že mu jede vlak, šel na čimelické nádraží a odjel zpátky do Ostravy. Přivezl mi informaci, kterou považoval pro můj harmonický vývoj za důležitou, kterou nejspíš i jemu někdo na prahu puberty vštěpoval a on mi ji přijel předat jako štafetový kolík. Stručné sdělení. Nejdůležitější v životě muže. Názor z roku razdva, navíc nepravdivý, jak už je dneska všeobecně známo. Pokud vím, tak odborný názor na tuhle problematiku je už mnoho let vyjasněný a naopak to, co můj otec zavrhoval jako nemravné, sexuologové doporučují jako velmi dobré řešení všemožných sexuálních trablů. Vybavuju si, že svého času měla v jakémsi časopise jedna sexuoložka pravidelnou sexuologickou poradnu. Čtenáři se ptali na problémy sexu a ona na stránkách časopisu radila. Tehdy jsme s mými kamarády spočítali, že prakticky na všechny ty problémy radí jedinou věc. Masturbaci.

Věda asi dospěla k názoru, že je to nepochybně lepší řešení než jít někam znásilňovat, nebo dokonce vraždit. Jenže tatínek tohle tehdy nevěděl. Neměl ty informace, co máme dneska. Dokonce ani nemohl vědět, že jeho dítě je spíš romanticky založené, má za sebou první pokusy textů k písničkářům, brnkání na kytaru pod dívčími okny inter-nátu, držení za ručičku s milovanou bytostí v kině při filmu *Balada o vojákově* a tak dále. To, o čem mluvil, mi tehdy na mysl vůbec nepřišlo. Možná jsem byl i biologicky poněkud opožděn, nevím. Ale když vezmu v úvahu, že se s touhle informací vláčel přes celou republiku vlakem, tak to dodatečně docela oceňuju.

Do Čimelic osobně se během těch čtyř let vlastně moji rodičové vypravili ještě jednou. Z vážnějšího důvodu, než byla domnělá masturbace dospívajícího kluka. Byl to prospěch. Ve 2. ročníku mi totiž hrozilo propadnutí. To čtyřleté studium totiž bylo koncipováno tak, že první dva roky se všichni učili společně, specializace přišla až od ročníku třetího. Předměty byly stejné jako na jiných průmyslovkách, takže matematika, fyzika, elektrotechnika, deskriptivní geometrie, tedy předměty, které mi činily neskutečné potíže. Nejen se je naučit, ale i pochopit.

Jednou jsem byl při hodině elektrotechniky vyvolán k tabuli. Na elektrotechniku jsme měli přísného učitele Jelínka. Inženýra Jelínka. Technicky zaměřený člověk, tedy s nulovým smyslem pro humor. Řekl mi, abych na tabuli nakreslil schéma gramofonu. Což o to, v Ostravě jsme doma gramofon měli, jestli má ale nějaké schéma, jsem netušil. Bylo to dokonce gramorádio, tedy velké rádio, jehož horní víko se zvedlo a ejhle – pod víkem se skrýval gramofon. Desky jsem si na tomto gramofonu pouštěl dost často, ale nikdy jsem ho na součástky nerozebral. Neměl jsem tudíž ponětí, jestli má vůbec nějaké schéma. Tak jsem po chvíli přemýšlení nakreslil na tabuli přenosku s jehlou.

Inženýra ale zajímalo propojení odporů a impedancí, tedy důvod, proč gramofon vůbec hrál, když se šňůra strčila do zástrčky. Toho se však nedočkal. Třída se zasmála. Inženýr nikoliv. Navíc se nedokázal zbavit dojmu, že si z něj dělám legraci. Protože takovou tupost na téhle jediné škole v republice (možná i ve střední Evropě)

nepředpokládal. Následovala výstraha, že jestli se v elektrotechnice nezlepším, hrozí mi propadnutí. A nakonec mi taky hrozilo. Nečekaně nikoliv pouze z elektrotechniky, ale i z tělocviku. Byl jsem totiž tělocvičně nenadán. A učitel tělesné výchovy jménem Lutovský bral tenhle předmět nesmírně vážně a neprominul nic. Jako by budoucí filmaři nutně museli umět skákat přes kozu a koně nadél. Ve všech disciplínách jsem byl nejhorší ze třídy, což by mi Lutovský možná i prominul. Ale prominout mi nedokázal výmyk na hrazdě. Podle něj zcela základní tělocvičný úkon, kterého musel být každý zdravý jedinec schopen. Pro mě byl cvik zcela nepochopitelný a v očích Lutovského jsem byl tím pádem částečný invalida. Hrazda je železná tyč, zavěšená tak, aby se člověk, když na ní visí za ruce, nedotýkal země. Žák na hrazdu vyskočí (mě museli dva vysadit), přitáhne se rukama (já se nepřitáhl), obě nohy současně vytrčí vzhůru a převrátí je nazad kolem té tyče a seskočí. Cvik, který se vymyká logice, proto se možná jmenuje výmyk. Kdo udělal výmyk, měl o dobrou známku z tělocviku postaráno. Já to nedokázal ani jednou. Nevím, jestli těžkej zadek, slabé ruce, prostě ne. A tak byli rodiče vyrozuměni, že profesor Lutovský nemůže vzhledem ke svému pedagogickému svědomí jinak než mi dát na vysvědčení pětku z tělocviku. Tak se za ním rozjeli osobně. Oba. Nevím, možná se maminka rozplakala. Možná tatínek pohrozil ministrem kultury. Ale zkazit klukovi prospěch pětkou z tělocviku? Tak to nakonec usmlouvali na čtyřku. Stejně jako elektrotechniku s inženýrem Jelínkem a matematiku s profesorem Gebrem. Slíbili za mě, že se nepochybně můj prospěch časem zlepší. Věděli, že od 3. ročníku už jsou studenti rozděleni podle oborů, kterým se následně chtěli věnovat a pro které měli určité předpoklady. Tedy na větev technickou, chemickou a kulturně-administrativní, později se přejmenovala na produkční, pro kterou jsem byl rozhodnut. A to už jsem byl opravdu na koni, studijně jsem ožil a svěže pak působily i moje známky. Matiku a elektrotechniku vystřídal dějiny filmu, dějiny umění, filmová tvorba. Součástí vyučování se stalo promítání filmů v místním kině. Mít návštěvu kina jako součást vyučování, to jsem považoval za vrchol svých životních představ. Navíc tyto předměty dojížděli učit experti z Prahy. Jenom pro srovnání: učitel tělo-

cviku dojížděl z nedalekých Krsic, učitel matiky z Písku a tak dále, středoškolská profesora z blízkého okolí. Takže externisté z Prahy, to už byla v našich očích skutečná kvalita. Například dějiny filmu jezdil přednášet Miky Kučera, který totéž učil i v Praze na FAMU. Toho jsme zvláště milovali. Byl roztomile roztržitý, na vyučování dojížděl většinou pozdě, pak se nám omlouval, že ho neprobudil budík, někdy působil pomateně, ale jeho výklad byl vždycky zajímavý, jeho miláčky byli hlavně klasici francouzského filmu Clair, Renoir, Carné, ale i Italové Fellini, Visconti, Passolini. O jejich filmech uměl vyprávět velice poutavě. Mimochodem, až budete někdy znovu sledovat českou filmovou komedii Trhák, všimněte si vousatého reportéra s mikrofonem a příručním magnetofonem, v plátěné kšiltovce, který režiséru Smoljakovi klade osudovou otázku, kdy ten výbuch přijde, aby ho nepropásli, a on odpoví, že až takhle zvedne ruku a mávne. A pak se strhne celá ta mela. Ten zvědavý reportér – to je Miky Kučera. Jeho žáci mu občas dávali ve svých filmech maličké role, asi to dělal rád. Jako diplomovou práci k maturitě mi zadal monografii tehdy mladého českého režiséra Vojtěcha Jasného. Když už jsem to měl skoro celé hotové, chtěl jsem to zakončit kratičkým rozhovorem se samotným režisérem. Psal se rok 1963 a on se právě vrátil z festivalu v Cannes, kde sklídl úspěch se svým novým filmem *Až přijde kocour*, festival sice nevyhrál, ale přivezl si Mimořádnou cenu poroty, což bylo pro český film i tak velice cenné. Zjistil jsem si, že bydlí někde na Florenci, tak jsem se k němu vypravil. Abych ho zastihl doma, zazvonil jsem u jeho bytu někdy v osm hodin ráno. Že jsem ho probudil, nezastíral.

Ale nedokázal být nevládný, úspěch filmu mu v tom nejspíš bránil. Tak jsem se ho poptával a on mi vlastně po celou tu dobu bálil o úžasnou spolupráci s Janem Werichem, kterému v Kocourovi světil hlavní roli, a jaký měl právě Werich v Cannes úspěch.

Za tu diplomku jsem od Miky Kučery dostal dvojku. Možná si mu pak někde Jasný postěžoval, jak jsem ho kvůli tomu vzbudil v osm ráno.

Předmět ekonomika filmové výroby dojížděl z Prahy učit dr. Miloš Pokorný. Barrandovský expert na filmové rozpočty. Muž, který vstoupil do učebny a tím ji rázem proměnil ve vzorkovnu parfu-

merie. Navoněnej k nedýchání. Nám klukům to smrdělo, holky na něj civěly zasněně. Typ romantického svůdce tak trochu ve stylu Kristiána Oldřicha Nového. Vždy v elegantním obleku, prošedivělé vlasy držely fazónu díky brilantině a podezřívali jsme ho, že si obličej i lehce pudroval. Navoněn, napudrován, nažehlen a oholen nás učil, jak točit filmy za málo peněz. Jeho manželkou byla mimochodem tehdejší hvězda činohry Národního divadla, herečka Jiřina Petrovická. Pamatuju, že se mi podařilo ho jednou dokonce rozesmát, i když nechtěně, i tak jsem na to pak byl pyšný. Když jsem byl vyvolán, mluvil jsem o nějakém herci, který začínal u filmu jako efel. Privil jsem. Myslel jsem samozřejmě élév. Přebrept. Těžko zadržoval smích a prvil, že začínat jako Effel, tedy Jean Effel, autor skvělého kresleného celovečeračku *Stvoření světa*, to že by bylo určitě štěstím.

Čtyřletý pobyt na internátní škole v jižních Čechách, mimo dosah rodičů a notabene na zámečku rodiny Schwarzenbergů, to nelze jen tak popsat v několika větách. A tak jen suše konstatuji, že jsem se proškobrтал těmi čtyřmi roky až k maturitě.

Odmaturoval jsem sice, ale žádná sláva to nebyla. Ten svatý týden před maturou, kdy se mají žáci věnovat horečnému studiu, jsem proflákal. Vůbec jsem se neučil. Nevím proč. Jestli jsem si tak věřil a domníval se, že si patřičnou látku pamatuju, nebo jsem to podcenil, nevím. A taky jsem byl už nějak blbě zamilovanej a hlavou mi táhly jiné myšlenky než maturitní otázky. Tedy spíš odpovědi na ty otázky. Z češtiny jsem si vytáh otázku „Jiří Wolker, život a dílo“. A já si o něm nevybavil v tu chvíli nic. „Přeřízl jsem tě, má milá, krev teče mýma rukama,“ to jsem věděl, že napsal Wolker, ale tímhle začít svou odpověď se mi nejevilo vhodné. A tak jsem radši mlčel. Oni koukali na mě, já koukal na ně. Ticho. Pak jsem trochu zakašlal. Komise ožila, domnívali se asi, že chci začít Wolkerovou smrtelnou nemocí. Ale já nic. Vlastně mě tehdy zachránil náš třídní prof. Prouza, který mé zadumané mlčení pak vysvětloval zkušební komisi, že jsem dobrý žák, ale že mám momentálně jisté rodinné problémy, které se podepsaly na mé psychice, ať to chápou, že jsem momentálně zcela mimo. Komise byla tolerantní, a tak jsem prolezl s trojkou.